

Inleiding op de lezingen

Ook wel eens fijn. De komende drie weken ga ik gewoon voor en zijn er geen bijzondere gebeurtenissen. Behalve dan de Doop van Jet waarop ik me nu al verheug. Het deed me besluiten om af te wijken van het leesrooster en voor deze gelegenheid het boek Jozua open te slaan. Dat vraagt wel om een nadere verklaring. Een vertaler schrijft ter inleiding dat dit boek voor de ene helft uit moord en doodslag bestaat en voor de andere helft uit verveling. Dat belooft nog wat bij de Doop! Ik laat die verveling even voor wat het is maar dat van die moord en doodslag kan ik nu niet ongenoemd laten. U merkt het misschien niet meteen op in deze Schriftlezing, al is er al wel meteen een soort militaire spanning te constateren. Maar al snel en verderop gaat het behoorlijk los. Steden worden met man en macht tot op de grond af afgebroken. Mannen, vrouwen, kinderen en zelfs hun vee zullen het niet redden. Ik laat mij vertellen dat jaren geleden Maarten van Rossem bij uitstek uit dit boek het meest bloederige verhaal koos om voor te lezen in ons theater tijdens een Nacht van de bijbel ten bewijze van het feit dat de bijbel een verwerpelijk boek was waarvan ieder verstandig mens zich verre zou moeten houden. Je hoort het hem zo zeggen. Het is inmiddels een iets gedateerde discussie maar nog niet zo heel lang geleden werd in het vaak merkwaardige debat tussen christendom en de islam opgemerkt dat in ieder geval het heilige boek van de islam, de koran, aanzienlijk minder gewelddadig is dan het boek van de christenen.

Het laat zich allemaal horen voor wie meent dat de bijbel van kaft tot kaft en van a tot z wil vertellen 'wie es eigenlijk geweest is'; hoe het allemaal echt is gebeurd. Dan helpt het enorm om te weten dat Israël dit

boek rekent tot de vroege profeten. Het is dus profetische geschiedenis. Het wil niet het verhaal vertellen hoe het gebeurd is. Maar het wil vooral vertellen wat er gebeuren moet. Alleen daarin zijn de profeten geïnteresseerd. Je zou zelfs kunnen zeggen dat de feiten voor die boodschap moeten wijken. Dat is zelfs letterlijk het geval als wij de wetenschappelijke feiten serieus nemen die ons vertellen dat ten tijde van Jozua de beroemde stad Jericho met haar hoge muren die zullen instorten ofwel niet meer was dan een schamele ruïne van eeuwen daarvoor dan wel een onbetekenend stadje met in ieder geval helemaal geen muren. Een andere stad die in het boek Jozua wordt genoemd wordt pas tijdens het koninkrijk bij Israël gevoegd terwijl andere archeologen ons melden dat er nooit sprake kan zijn geweest van een massale invasie in het land van Kanaän. Eerder leefde men vrolijk en zonder veel conflicten met elkaar samen. En was nu juist precies dat het probleem van de profeten: dat er geen conflict was in levensinzichten en levensstijlen terwijl dat toch eigenlijk wel zou moeten. Maar daarover later. Vooralsnog, en daar laat ik het nu echt bij, nu gaan we lezen, vooralsnog is in ieder geval tenminste dit duidelijk: dat Maarten van Rossem niet de slimste mens van Nederland is.

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

Mozes is dood. Het staat er heel terloops in onze Schriftlezing van vandaag. Je leest er bijna overheen als je niet uitkijkt. Maar Mozes is dood. Stelt u zich dat eens voor. Er is iemand dood die er altijd is geweest. Je kunt je eigenlijk geen bestaan indenken zonder hem. De

Schriften verhalen dat hij honderd en twintig jaar oud werd, zijn oog niet verduisterd, en zijn kracht nooit geweken. Er was een generatie met hem uitgetrokken uit Egypte. Een generatie verbleef met hem in de tussentijd, in de woestijn. Er waren verwickelingen. Incidenten. Momenten van conflict. Maar ook momenten van grote vrede en vergezichten. En er was een generatie, een nieuwe generatie, die nu op het punt stond een ander bestaan te gaan leiden. Ze zouden een vreemd, een nog voor hen onbekend land gaan betreden. Maar nog altijd toch nog niet zonder Mozes. Niet zonder een ankerpunt. Niet zonder nog iets van het oude en het vertrouwde. Iemand die er altijd was. Iemand waarvan je in ieder geval de indruk had dat hij het altijd wist.

Maar de vijf boeken van Mozes eindigen zoals ze natuurlijk ook moeten eindigen: met de dood van Mozes. Die blijft achter in een oud bestaan. Een leven dat achter je ligt. Een leven in de woestijn dat je ondertussen ook best vertrouwd is geworden. En nu sta je aan het begin van iets nieuws. Je moet een nieuw land in. Een land waarin je de weg niet kent. Een land dat niet leeg is maar juist vol van dingen en mensen die je niet kent. En Mozes is dood. Hij kan het je niet meer vertellen. Hoe het nu verder moet.

Ik ben u natuurlijk een verklaring schuldig waarom ik ook zelf de behoefte had om even af te wijken van het leesrooster. Van het oude en vertrouwde, om het zo maar eens te zeggen. Naar wat voorhanden ligt en eenvoudigweg ons evangelie van vandaag is. Ik merk dat we in veel opzichten in een overgangstijd zitten. Er is veel onzekerheid. We lijken meer bewegingsvrijheid te krijgen. We voelen ons iets veiliger. Het tonen van mijn coronacheck app krijgt al iets van een routine. Nog iets

onwennig schudden we alweer de eerste handen en ik word alweer gezoend, merkte ik. Maar naar mijn ervaring en gevoel, loopt er momenteel veel door elkaar heen. Aan de ene kant zijn we nog niet helemaal uitgesproken over wat wel 'the great reset' wordt genoemd: de mogelijkheid dat alles anders wordt: dat we voortaan anders zullen leven: bewuster, schoner, lokaler. Maar aan de andere kant heb ik nog veel meer de indruk dat we zo snel mogelijk het leven van voorheen oppakken. En eigenlijk misschien nog wel in veel heviger mate dan voorheen. Ik las dat nu alweer de klimaatwinst zo goed als teniet gedaan is. We zouden meer balans hebben gevonden tussen werk en leven. Maar volgens mij hebben wij het drukker dan ooit. Het kantoor meldt zich weer bovenop het feit dat wij inmiddels thuis ook altijd aan staan en bereikbaar zijn. De files zijn weer als vanouds met als vrolijk voordeel dat als je eenmaal thuis bent je ook nog even een meeting kan plannen. Uit angst voor het onbekende vallen we maar extra terug op het bestaan dat wij kenden. Maar dat was een slavenbestaan! Daar was je nu juist ooit uit weggeroepen! Maar eigenlijk is ons de vrijheid en de onbekendheid van dat nieuwe land dat wij betreden te groot en te beangstigend. We kunnen dat helemaal niet aan en vallen daarom maar terug op wat wij kenden. En Mozes. Mozes is dood.

We betreden ook vandaag een nieuw land. En dat land is niet leeg. Daar moet je de weg nog vinden. En hoe doe je dat? Hoe vind je nu een goede balans tussen hoop en wanhoop? Tussen een te hoog gespannen idealisme en de verbittering van het cynisme? En hoe doe je dat zonder Mozes? Zonder een nieuwe leider?

Want dat is natuurlijk ook nog wat. De dagen dat wij spraken en misschien zelfs wel hier en daar in voorzichtig enthousiasme raakten

over nieuw leiderschap, zijn wel voorbij. In die zin is het wel goed dat wij waarschijnlijk binnenkort precies hetzelfde kabinet gepresenteerd krijgen als er ongeveer al twaalf jaar was. Ondanks alle bezwingingen dat het toch echt anders zal worden, raak ik op dat gebied mijn cynisme niet kwijt. We zullen Nederland hooguit wel managen maar dat is nu precies het probleem. Aan de andere kant leert nu juist onze Schriftlezing dat een mens niet te hoge verwachtingen moet koesteren rondom leiders? Welke leider is het nu echt geweest? Zelfs Mozes was het niet. En Jozua? Eigenlijk is Jozua wel een interessante figuur. Zo ingeklemd tussen Mozes en de richters en koningen die daarna zullen volgen. Jozua die misschien net naam heeft gemaakt. Maar dat was het wel zo ongeveer. Met een boek dat als het een roman was, na een spannend begin gapend had weggelegd. Tenzij je docent bent op de KMA bent of zo'n jongen van Clingendael. Die allemaal toch al zo goed waren in Stratego.

Jozua is vooral een practicus. Een uitnemend strateeg inderdaad. Maar verder hoor je hem niet zo over God. Misschien ligt in de betekenis van zijn naam wel de grootste boodschap verborgen: God redt. Niet toevallig lijkt zijn naam ook heel erg op die andere, op Jezus. God redt. God komt te hulp. De leider in bijbels perspectief is nooit los verkrijgbaar. Hij, zij staat altijd in verbinding met God. Nadrukkelijk wordt Mozes de dienaar van God genoemd. En dit hele hoofdstuk waarin het leiderschap van Mozes wordt overgedragen aan Jozua staat eigenlijk in dit teken dat ook Jozua, van helper van Mozes, nu ook dienaar van God zal worden. Zo zal Jozua ook vanaf hoofdstuk twee ook betiteld worden: dienaar van God als zijn eigen naam ons dat eigenlijk al niet vertelde.

En dan is er nog iets. Als in een constant refrein klinkt door heel het hoofdstuk: 'Weest sterk en moedig'. Eerlijk gezegd heb ik daar niet zoveel mee. Ik laat mij vertellen dat dit vooral een militaire term is die de lezer voorbereidt op de slagen die komen gaan. Een beetje zoals die films die ik wel eens op de late vrijdagavond bekijk waarin de veldheer voor de beslissende slag nog even langs zijn manschappen galoppeert om iets heel indrukwekkends te zeggen. Of zoals de vader van Bambi zegt, net nadat zijn moeder is doodgeschoten: 'Nu moet je sterk zijn, Bambi!' Dat is in ons gezin een gevleugeld woord geworden als iemand de psychologische plank volkomen mis slaat. Vele malen boeiender vind ik het feit dat het volk niet met lege handen dat beloofde land in hoeft te trekken. Er is een boek met onderricht. En daar, zo zegt JHWH, daarvan moet je niet links of rechts afwijken. Er is dus een begaanbare route. Een weg van vrede, liefde en recht die in de boeken van Mozes wordt uitgetekend. Zodat je niet opnieuw slaaf wordt. Zodat je de weg weer vindt in het onbekende omdat die weg te vinden is in het boek van de menselijkheid van God en zijn voorstel hoe samenleving menselijk blijft. Het is veelzeggend en ook een beetje pijnlijk dat Jozua precies over dat boek en over dat gebod van God tegenover het volk met geen woord rept en overgaat tot de orde van de dag. Zoals wij, ook in de gemeente, dat ook snel en met al veel graagte graag gaan. Maar bij uitstek in dat boek staat iets geschreven over die God die maakt dat wij lang niet altijd sterk en moedig hoeven te wezen. Over de God die ons niet begeeft en bij ons zal zijn al de dagen van ons leven. Ook als Mozes dood is. Ook als Jozua dood is. Ook als wij dood zijn blijven zijn woorden van eeuwig leven. Zijn woorden die reppen van een land waarin het wijds en goed is. Waarin alle ruimte voor leven is. Waarin wij geen slaven meer zijn maar mogen neerzitten, opademen en waarin wij de liefde vieren.

Amen.